

ULANDSMAGASINET

INTERNATIONAL ARBEJDSMILJØDAG 28. APRIL 2007

Et skridt foran loven

Tanzania Breweries sætter nye standarder for miljø og arbejdsmiljø i Østafrika. Bryggeriet er et eksempel på, at det kan lade sig gøre at indføre rimelige arbejdsforhold i et udviklingsland

Ulandssekretariatet
LO/FTF Council

Prisca Martin holder skarpt øje med transportbåndet og den store maskine, som sluger den ene beskidte ølkasse efter den anden. Hun har arbejdet på Tanzania Breweries siden 1986.

”Jeg var 15 år, da jeg begyndte. Vi havde hverken sikkerhedsbriller eller høreværn. Ingen talte om sikkerhed og sundhed”, råber Prisca, mens maskinen bumler og brager. Efter nogle sekunder kommer der rene, sorte ølkasser ud af den anden ende. De glider hen ad transportbåndet, indtil de møder en hvid robot, som fylder kasserne med Kilimanjaro-pilsnere. 24 flasker i hver.

En kasse sætter sig fast på vej ind i den store vaskemaskine. Prisca griber hurtigt en stang og vrikker kassen løs.

”I gamle dage havde vi ingen handsker, og jeg gik altid rundt med rifter og sår på hænderne. Jeg gled sommetider i det vand og sæbe, der lå på gulvene, og havde ofte ondt i knæene. Nu er fliserne blevet bedre, vi har sikkerhedshandsker og –støvler til rådighed, og vores viden om arbejdsmiljø er langt større”, fortæller den 35-årige vaskeassistent.

● INGEN ARBEJDSMILJØLOV

Tanzania Breweries er den største øl-producent i det østafrikanske land. Med bryggerier i tre byer. Ved indgangen til fabrikken i Dar es Salaam er der et stort skilt med ordene: ”Antal arbejdstimer uden alvorlige ulykker: 2.344.151”.

Arbejdsmiljø kom først for alvor på dagsordenen i 2002, da

...Fortsættes side 2

...fortsat fra forsiden

bryggeriet havde fået nye ejere. De bad det private, sydafrikanske firma, Nosa, National Occupational Safety Association, om at kontrollere sikkerheden og sundheden på arbejdspladsen. Der er ingen bedriftssundhedstjeneste i Tanzania, og på det tidspunkt havde tanzanierne heller ingen arbejdsmiljølov. Kun nogle regulativer fra 1950'erne, da landet var en britisk koloni.

Nosa inspicerer Tanzania Breweries en gang om året og giver karakterer for arbejdsmiljøet.

"Vi tjekker regler, standarder og procedurer for alt, hvad der har med sikkerhed, sundhed og miljø at gøre. Vi kontrollerer ildslukkere, advarselsskilte, spildevand, ulykker og så videre. Man kan ikke undgå ulykker, men man kan nedsætte risikoen for, at de sker, med op til 98 procent", forklarer Theunis Westhuizen, der er facilitator for Nosa.

● EN FINGER I MASKINEN

Den sidste, alvorlige ulykke på Tanzania Breweries skete for 2.344.152 arbejdstimer siden: En bryggeriarbejder fik en finger skåret af i en etiket-maskine.

"Han skulle have brugt en pind til at løse problemet, men det gjorde han ikke. Ulykken kostede bryggeriet omkring 500.000 schillings (2.250 kr.). Hvis andre lavede samme fejl, kunne det hurtigt blive dyrt for os. Men vi er blevet meget bedre til at forebygge ulykker", siger Respicious Kundawa. Han er kvalitetschef på bryggeriet

og koordinator for sikkerhedsudvalget.

Sikkerhedsudvalg er noget nyt i Tanzania. De har været lovpligtige på alle større arbejdspladser, siden den første arbejdsmiljølov og de første arbejdsmarkedslove siden kolonitiden trådte i kraft i 2003 og 2004. Men få virksomheder overholder lovene, og staten har ikke ressourcer til at håndhæve dem.

Derfor hjælper fagforbundet TUICO, Tanzania Union of Industrial and Commercial Workers, en række virksomheder med at oprette sikkerhedsudvalg og holder kurser for de ansatte i at lære de nye love at kende. Dansk fagbevægelse støtter projektet gennem Ulandssekretariatet.

● NYT: VANDRENSNING

Charles Nzilankoma er medlem af TUICO ligesom de øvrige knap 500 fastansatte på bryggeriet i Dar es Salaam. Han er også blevet valgt til medlem af sikkerhedsudvalget af sine kolleger.

"Vi holder møde en gang om måneden og diskuterer små og store problemer. For eksempel regler for afspærring af vaskemaskiner, der springer læk og sprøjter 80 grader varmt vand ud på gulvet. Mellem møderne inspicerer vi alt fra lyspærer og ventilatorer til holdbarheden af kemikalierne på lageret. Sikkerhedsudvalget er et stort fremskridt", siger Nzilankoma.

Set med tanzaniske briller er Tanzania Breweries også langt fremme på miljøfronten. Bryggeriet i Dar es Salaam har lige indviet et anlæg til at rense spildevand

– som den første fabrik i Tanzania. Det kostede 20 mio. kr. Før løb det forurenede vand ud i et slumkvarter og via en flod ud i Det indiske Ocean.

"Vores mål er at være et forbillede for alle andre virksomheder i Tanzania. Både med sikkerheden, sundheden og miljøet. De er velkomne til at besøge os og se med deres egne øjne, at arbejdsmiljø godt kan betale sig", siger kvalitetschefen, Respicious Kundawa.

● TUICO TÆNKER I SAMME BANER

"Vi vil gerne være med til at arrangere, at sikkerhedsudvalg fra forskellige virksomheder besøger hinanden, så de får mulighed for at udveksle erfaringer og lære de gode eksempler at kende", fortæller TUICO's nationale uddannelsesleder, Samwel Lymo.

● PENGE TIL UDDANNELSE

En ølflaske falder ud af en kasse og knuses mod gulvet. Splinterne flyver i alle retninger, og skum og øl breder sig som en lille sø på fabriksgulvet. Prisca Martin tager de duggede sikkerhedsbriller af og holder pause fra den prustende vaskemaskine, mens en ung mand kommer luntende med kost og fejebakke.

"Tanzania Breweries er en god arbejdsplads, selv om lønnen godt kunne være lidt højere. Til gengæld er der mange goder, for eksempel fri lægehjælp, gymnastiksal, gratis mad og mulighed for at få lån. Jeg har for eksempel lånt penge til at bygge hus og give mit barn en uddannelse. Han skal have flere valgmuligheder, end jeg fik, da jeg var ung", fastslår Prisca Martin.

Udgiver:
Ulandssekretariatet
Sommerstedgade 7, 4.
1718 København V
Telefon: 33 73 74 40
E-mail: mail@loftf.dk

Ansvarshavende redaktør:
Anders Stig Møller
Redaktion:
Eva Tommerup Johnsen (redaktør)
og Trine Bøgh

Forsidefoto:
Dorthe Friis Pedersen

Grafisk tilrettelæggelse:
Koefoed/Ægir

Tryk: Thomsen Offset A/S
Oplag: 2.500

www.ulandssekretariatet.dk

ISSN 1603-5232

◀ BILS kaster lys over et sløret felt i Bangladesh: Farlige arbejdsforhold.

BILS skaber overblik over arbejdsmiljøulykker i Bangladesh

At arbejde i Bangladesh kan ofte være med livet som indsats. Dårlige arbejdsforhold var i 2006 årsagen til 974 kendte dødsulykker på landets arbejdspladser – et tal, der meget vel kan være højere.

Tallet stammer fra en analyse udarbejdet af Bangladesh Institute of Labour Studies (BILS) på baggrund af rapporterede døds- og arbejdsulykker i landets aviser og det er det eneste offentligt tilgængelige tal. Med undersøgelsen kaster BILS lys på et sløret felt i Bangladesh.

● BILS HAR SAMLET DE FØRSTE TAL

Arbejdsministeriet udgiver nemlig ikke selv opgørelser om antallet af døds- og arbejdsulykker på landets arbejdspladser, hvis de da overhovedet laver sådanne undersøgelser. Fraværet af et regelmæssigt system, der indsamler information omkring døds- og arbejdsulykker i arbejdspladser i Bangladesh betyder derfor, at der ikke findes et samlet overblik over, hvor stort omfanget egentlig er.

BILS forsøger med statistikken at give et billede af, hvordan det står til med ar-

bejdsmiljøet og konsekvenserne heraf i Bangladesh. Selvom undersøgelsen ikke er komplet, da den mangler de ulykker og dødsfald der ikke skaber overskrifter i medierne, er den dog vigtig. Det er simpelthen den eneste rapport, der behandler dette alvorlige emne i landet.

● MERE OPMÆRKSOMHED NU

Undersøgelsen fik i starten af året stor presseomtale i flere af landets aviser. Her kunne offentligheden læse om at fiskeriet, beklædningsindustrien og byggesektoren er de tre steder, hvor der skete flest arbejdsulykker i 2006. 4071 ulykker har været omtalt i landets aviser, og heraf endte 757 i dødsfald. Læserne har også fået mere viden om, hvordan ulykkerne sker – eksempelvis om hvordan bygningsarbejdere er blevet mast under kollapsede vægge og bygninger, overdækket af mudderskred, eller er gledet og faldet ud fra hustage på arbejdspladsen. Den store medieomtale betyder, at arbejdsmiljø ikke længere er så usynligt et emne, som det hidtil har været.

Der skal så lidt til...

◀ Dagens høst i tørretumbleren. De ansatte i vaskeriet risikerer konstant at stikke sig på brugte kanyler.

Men de stressende arbejdsforhold for de ansatte på Nicaraguas største hospital er der ikke penge til at rette op på

De har mange helte i León, byen, der engang for længe siden var Nicaraguas hovedstad. Rigoberto Lopez Perez er en af dem. En ung forfatter, som i 1956 midt i León skød den USA-støttede diktator Somoza. Og den unge læge Oscar Danilo Rosales, som i 1970'erne faldt i den sandinistiske oprørsbevægelses kamp mod den unge Somoza, der sad lige så solidt plantet på landets rigdomme og befolkning, som hans far havde gjort.

Og så har de heltene, som ikke får plads i historiebøgerne. Men som med alle odds imod sig får León til at fungere. Hospitalet for eksempel – den fire etager store bygning lige midt i byen ved siden af den gamle katolske katedral. Landets største hospital, som i dag

minder alle om netop den unge læge, der faldt i kampen mod Somoza Juniors diktatur.

“Oscar Danilo Rosales Hospital” hedder det – derinde fører 1000 ansatte en daglig kamp for at sikre, at de syge kan blive helbredt. Med absolut risiko for, at de selv bliver syge.

– Kom med herover og se, siger Ricardo, den ene af de to unge fyre, der knokler i hospitalets vaskeri i en varme, som får én til at læn- ges tilbage ud i gadens svalende 30 graders hede.

– Det er bare fra denne måned, siger han og viser en lille plastiks- pand frem med bl.a. skalpeller og injektionssprøjter, som de har pil- let ud af vasketøjet.

– Man tænker hele tiden på det. På, hvad der sker, hvis man stikker

sig på en af dem, siger han og pe- ger på de mange brugte sprøjter.

● HAN HADER DET

Han er heldig. Endnu har uheldet med gamle sprøjter og andet stads ikke været ude for ham – som den har for hver femte af hospitalets ansatte. Og han er glad. For han har trods alt et arbejde, hvad de færreste har. Lønnen på omkring 600 kroner om måneden rækker måske ikke langt. Men når alternativet er ingenting, så er 600 kroner at foretrække.

Det er ikke bare varmen – det er også det fine støv fra linned og tøj, der gør luften hernede i halvkælderen kvælende. Støv, der går lige lungerne. Han ved det, Ricardo. Det gør hans kolleger og- så. Det er noget skidt. De skulle

▲ I hospitalskøkkenet er det en daglig kamp at lave ordentlig mad, når fryserne ikke virker. I 30 graders varme.

beskytte sig mod støvet. Men ordentlige åndedrætsværn har de ikke. Og varmen gør det ulideligt at gå med en klud for næse og mund. Den varme, som ikke er til at få væk. Der er ingen ventilation – og da slet ingen aircondition. Meget af udsugningen fra de store tørretumblere går direkte ud i rummet.

Sveden pibler i perler ned over Ricardos ansigt. Og nu skal han til noget af det, han hader. Den ene af de to store tørretumblere går i stå, da han åbner lågen for at mærke, om vasketøjet er ved at være tørt.

– Men den her, siger han og åbner den næste, den dur ikke.

Vasketøjet drøner videre rundt og noget af det ned på gulvet, da han åbner lågen.

– Den er i stykker. Se, den kører også videre, når jeg trykker på afbryderknappen. Jeg skal helt om bag for at trække stikket ud, før den stopper, sukker han og giver op.

Denne gang undgik han også at få en brugt sprøjte i hånden.

– Det er forhold som disse, der er meget stressende for de ansatte, når de forsøger at få tingene til at hænge sammen på hospitalet, forklarer doktor Ricardo Cuadra Solorzano. Han er direktør for hospitalet – men også med i landets dominerende fagforbund for sundhedssektoren, FETSALUD.

På hospitalet har FETSALUD en kommission, der beskæftiger sig med den manglende sikkerhed og det elendige arbejdsmiljø.

Problemerne er de klar over. F.eks. problemerne med åndedrætsværn. Eller problemerne med de mange tunge løft. I vaskeriet. I køkkenet. Og på etagerne ovenover med løft af patienter. Som ikke er blevet mindre efter elevatorerne gik i stykker for længe siden. Nu skal patienter bæres op og ned ad trapperne i det fire etager høje hospital.

● ORD UNØDVENDIGE

– Kommissionens opgave er at forbedre forholdene. Men vi har ikke penge til det. Hverken til at anskaffe hjælpemidler eller til at efteruddanne folk i at gøre arbejdet på en bedre måde, siger de to tillidsfolk fra FETSALUD, der viser rundt og i øvrigt ikke fortæller meget om de elendige forhold, som de ansatte trods for at hjælpe dem – patienterne – der har det endnu værre. Ord er ikke så nødvendige. Det er til at se, at den daglige indsats for at få hospitalet til at fungere er en heroisk kamp – også for at bevare bare en smule selvrespekt hos de ansatte.

Som i det lille hospitalskøkken i en anden del af halvkælderens. Ikke meget større end de samtalekøkkener, danske familier i årevis har brugt deres friværdis på.

I tre skift arbejder 46 ansatte i det trange køkken for at fremstille 50.000 portioner mad om måneden.

– Det er svært, specielt når så meget ikke fungerer, siger en af kokkepigerne og åbner et par tomme fryserne, som HELT åbenbart for længe siden holdt op med at fryse.

– Men de skal jo have mad. Så vi laver det, siger hun næsten undskyldende.

Og sådan fortsætter turen rundt på det gamle hospital med 400 sengepladser – bygget tilbage i 60'erne under den sidste Somoza. I alle afdelinger nærmest undskylder læger, sygeplejersker, laboranter, portører forholdene, som de hver dag og nat trods – nedslidningen, ødelæggelserne, det ikke fungerende udstyr.

● Udstyrets losseplads

Røngtenteknikeren Adrian Espinoza Soza tager os igennem et lille lokale, hvor folk har svært ved at passere hinanden. Her står hospitalets fire autoklaver – tre af dem fungerer dårligt. Men det er dog bedre end den fjerde. Den er helt ødelagt. Og ryger formentlig snart hen i et af de rum, Adrian viser os. Rum fyldt med efter forholdene moderne elektronisk udstyr – gået ned på grund af varme, støv, de konstante strømafbrydelser. De står der bare og fylder op. I flere og flere rum. De kan repareres. Men der er ikke penge til det.

Han viser sin egen afdeling frem, røngtenafdelingen. Røngtenapparatet fungerer. Sådan da. Men kun fordi en af røngtenlægerne har lavet Georg Gearløs-opfindelser på den.

– Men blyisolering mod røngtenstrålerne mangler vi. Det gør os utrygge, siger Adrian.

Hospitalsdirektøren, doktor Solorzano, ser alligevel lyst på fremtiden. Eller i hvert fald ser han den i en lysere farve end før. Hans håb – og uden noget at håbe på ville forholdene være helt utålelige, pointerer han – skyldes regeringsskiftet i januar. Efter 16 år ude i kulden er Sandinisterne (FSLN) blevet stemt tilbage til magten – efter mange års hård neoliberal politik. Og Sandinisterne har – som dengang, de styrtede Somoza-diktaturet i 1979 og til de tabte magten ved et valg 10 år senere – igen sat ud-dannelse og sundhed allerøverst på Nicaraguas dagsorden. Hvis de ellers kan finde penge til det i et land, hvor de sociale forskelle er vokset eksplosivt i de sidste 16 år.

– Næste år håber vi på flere penge. Indtil nu har vi kun fået til lønningerne. Men der er så meget, der skal rettes op på hospitalet. Og selv om der skal så lidt til for at gøre arbejdsforholdene bedre, så bliver der nok ikke foreløbig råd til for alvor at gøre noget ved det, siger han.

Gæster fra Østafrika

ALICE CHARO, KENYA

40-årige Alice Charo blev fagligt aktiv i 1990'erne, da hun arbejdede på det politiske nyhedsmagasin, Weekly Review, i Kenya. Hun blev valgt til tillidsrepræsentant, og da magasinet lukkede i 1995, blev hun ansat i det grafiske forbund, KUPRIPUPA, Kenya Union of Printing, Publishing, Paper Manufacturers and Allied Workers.

I dag er den energiske, lille kvinde vicedirektør i uddannelsesafdelingen og "hjælper med hvad som helst, fra overenskomstforhandlinger til kurser og konflikter. Jeg passer ind over det hele".

KUPRIPUPA har cirka 5.000 medlemmer, og Alice lægger ikke skjul på, at hendes hjerte banker mest for kvinderne, arbejdsmiljøet og de hiv-positives forhold på arbejdspladserne.

"Jeg har sørget for, at der kommer flere kvinder på tillidsmandskurserne. Kvinderne er blevet undertrykt i mange år, men nu lærer de at forhandle og tale for deres sag", beretter Alice Charo og fortsætter:

"Den grafiske industri er domineret af mænd, og kvinderne arbejder som regel med sortering og indbinding. Mange sidder dårligt og får smerter i ryggen. De udsættes for farlige kemikalier, men det er lykkedes at overbevise en del arbejdsgiverne om, at alle – også virksomhederne – får gavn af bedre arbejdsforhold".

● BEDRE STOLE OG BARSEL

På Chandaria Industries, der producerer toiletpapir, vat, OB-tamponer og Always-hygiejnebind sidder kvinderne for eksempel ikke længere på hårde træstole. Farlige kemikalier er blevet skiftet ud, og gravide sættes ikke mere til belastende arbejde. Alt sammen efter aftale med KUPRIPUPA. På trykkerigiganten Rodwell

er barselsorloven blevet forlænget fra to til tre uger for kvinder, og som noget ret enestående i Kenya har mændene fået ret til en uges barselsorlov.

Men mange andre arbejdspladser har elendige arbejdsforhold. Ikke mindst i den grafiske industri udsættes arbejderne for maskiner uden afskærmning, dårlig udluftning, støv, støj og farlige kemikalier.

KUPRIPUPA uddanner tillidsrepræsentanter og aktive medlemmer i bedre sundhed og sikkerhed og i at etablere sikkerhedsudvalg på deres arbejdspladser.

"Vi inviterer også arbejdsgiverne til at se, hvad vi laver på kurserne, og nogle siger ja tak til tilbudet. Andre trækker tiden ud, men når der sker en ulykke, så ringer de efter os", fortæller Alice Charo.

● OPLYSNING OG KONDOMER

Omkring seks pct. af de voksne kenyanere er hiv-positiv. Men få tør stå offentligt frem, og fordomme og diskrimination af hiv/aids-ofre er udbredt. Hiv/aids-epidemien har også udviklet sig til at være et arbejdsmiljøproblem på grund af langvarigt sygefravær og uberettigede fyringer.

"Vi uddanner hiv/aids-ansvarlige på arbejdspladserne og laver aftaler om bedre forhold for de hiv-positiv, blandt andet for at undgå, at de bliver afskediget eller diskrimineret i forbindelse med forfremmelser. De hiv/aids-ansvarlige fortæller deres kolleger om virusen og om, hvor vigtigt det er at beskytte sig. De deler også kondomer ud", forklarer Alice Charo.

HK/Privat og Ulandssekretariatet støtter KUPRIPUPAs arbejde med arbejdsmiljø og hiv/aids.

LO, FTF og Ulandssekretariatet har inviteret to fagforeningsfolk fra Østafrika til Danmark i forbindelse med arrangementerne den 28. april og 1. maj. Alice Charo fra det grafiske forbund KUPRIPUPA i Kenya og Tamim Salehe fra industriforbundet TUICO i Tanzania besøger danske arbejdspladser, fagforeninger og skoler, hvor de vil fortælle om de helt anderledes vilkår, man arbejder under i Østafrika.

TAMIM SALEHE, TANZANIA

49-årige Tamim Salehe er vicegeneralsekretær i TUICO, Tanzania Union of Industrial and Commercial Workers. Han har arbejdet i fagbevægelsen i 20 år – fra de socialistiske 1980'ere, da der kun var ét, regeringskontrolleret forbund, og til i dag, hvor fagforeningerne er frie og har travlt med at ruste sig til globaliseringens udfordringer.

TUICO har ca. 38.000 medlemmer, og Tamim Salehe er ansvarlig for industriarbejdernes forhold. Han koordinerer blandt andet arbejdet med at rekruttere nye medlemmer, forhandle nye kontrakter med arbejdsgiverne, løse industrielle konflikter og oprette sikkerhedsudvalg på arbejdspladserne.

Arbejds miljø prioriteres lavt på mange fabrikker. Maskiner uden beskyttelse, støv og støj hører til dagens uorden. Men landets første lov om arbejds miljø fra 2003 stiller krav til sikkerheden og kræver, at der oprettes sikkerhedsudvalg på alle større arbejdspladser.

“Vi træner både sikkerhedsrepræsentanter og interesserede arbejdsgivere i at lære reglerne at kende og i at forebygge ulykker og sygdomme på grund af dårligt arbejds miljø. Det er en succes, som er med til at bygge bro mellem arbejdere og arbejdsgivere, og som er med til at trække nye medlemmer til TUICO”, forklarer Tamim Salehe, der oprindeligt er læreruddannet.

● RET TIL AT STREJKE

De fleste fagforeninger i Tanzania lider under faldende medlemstal. Det skyldes nedskæringer på mange virksomheder og, at mange unge tanzanianere er skeptiske over for fagbevægelsen med mere.

TUICO opvejer en stor del af tabet ved at organisere nye arbejdspladser, forhandle gode overenskomster og ved at vinde mange retssager mod skruppelløse arbejdsgivere.

“I 2004 fik vi to nye arbejdsmarkedslove, som indeholder klare forbedringer. De fastslår for første gang, at arbejdere har ret til at melde sig ind i en fagforening og ret til at strejke, hvis arbejdsgiverne ikke følger loven. Vi træner vores medlemmer i at kende lovene, og det lokker også nye medlemmer til”, fortæller Tamim Salehe.

● VINDER RETSSAGERNE

Tanzania har ingen forligsinstitution, der kan mægle i arbejdskonflikter. Derfor ender mange sager ved domstolene, men det koster både tid og mange penge.

Tamim Salehe bladrer gennem en lang liste af retssager, som TUICO har ført på medlemmernes vegne det sidste års tid. Over 70 virksomheder er blevet slået i retten for alt fra ulovlige fyringer, tilbageholdte lønninger til grove brud på sikkerhedsreglerne.

“Vi vinder omkring 85 procent af sagerne”, siger Tamim Salehe stolt. For eksempel må firmaet Afri Bottles betale 600.000 shillings (2.700 kr.) i kompensation til hver af de 31 medarbejdere, som virksomheden har afskediget uden lovlig grund. Ikke mange penge set med danske øjne, men en årsløn for de fleste tanzaniere.

CO-Industri og Ulandssekretariatet støtter TUICOs indsats for bedre arbejds miljø.

Den Internationale Arbejds miljødag 28. april 2007

*Sikkert og sundt arbejde for alle
- velfærd med arbejdsmiljø i centrum*

